

basic education
Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

Peakanyo le Selotamohlala tša Lenaneopeakanyo la Ngwaga (ATP) la go Boetša Sekeng

Leleme la Gae: Sepedi

Mphato 1 Kotara 3

Diteng

Matseno	1
Dinyakwa tša mananeopeakanyo a ngwaga a thuto (ATP) a go boetša sekeng	2
Mabokgoni a leleme la gae	2
Diteng tša Leleme la gae	2
Ditumatlhaka le go bala ka sehlopha sa go hlhlwa	2
Go tšweletša setlwaedi sa go ithuta polelo	5
Setlwaedi seo se šišintšwego sa thuto ya motheo sa Leleme la gae sa beke le beke	6
Mešomo yeo e šišintšwego ya SEHLOPHA SA MOTHEO YA LELEME LE GAE (yeo e bolelago ka dinyakwa tša ATP)	7
Ditumatlhaka Le Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlhlwa	15
Lenaneo la ditumatlhaka: leleme la gae: Sepedi	16
Foreimi ya peakanyo le selota mohlala	20
Lenaneo la teko	31
Lenaneotekolo: Sehlopha sa Motheo, Leleme la gae	31
MPHATO 1 Kotara 3: Mohlala wa mošomo wa teko ya semmušo	34

Matseno

Thobela barutiši mephathong ya motheo,

Leuba la COVID-19 le re tlogetše le thlotlo e kgolo kudu thutong. Ge re boela go thuto yeo e tlwaelegilego ya ka mehla, re swanetše gore ka moka re šome ka thata le ka bohlale gore thuto ya rena e kgone go hlapologelwa.

Se se bohlokwa kudu dithutong tša motheo moo bana ba swanetšego go ithuta mabokgoni a motheo a go bala le go ngwala. Afrika Borwa e ya go hloka gore o kgone go ruta bana mabokgoni a, gore bana ba se kgone go bala fela eupša ba tle ba kgone le go 'balela go ithuta'.

Tokomane ye, e hlamilwe ka tsela yeo e lego gore e tla go thuša gore o fihlelele se. Re na le boitshepo bja gore ge o ka latela peakanyo ye ka tatelano ya yona, o ka kgona go buša nako yeo e re lahlegetšego ya go ruta le go ithuta gomme o fihliše bana go legato leo re nyakago gore ba be go lona.

Re rata go go leboga pele ga nako ka maikemišetšo a gago le go šoma ka thata ka mokgwa woo go hlokagalago go wena.

O tloga o aga setšhaba e le ka nnete.

Re le lakaletša tše botse fela kotareng yeo e tlogo,

Sehlopha sa DBE/ NECT sa lenaneopeakanyo la ngwaga le dilotamehlala

Dinyakwa tša mananeopeakanyo a ngwaga a thuto (ATP) a go boetša sekeng

- Go na le dibeke tše 10 mo go di ATP tša DBE tša go boetša sekeng tša kotara ya 3.
- Dibeke tše tše 10 di arogantšwe ka ditikologo tše 5 tša thuto.
- Mo tikolong yenngwe le yenngwe ya beke tše pedi, dikarolo ka moka tša go ithuta polelo di swanetše go akaretšwa ka tsela ye, go šomišwa bonnyane bja nako:

BONNYANE BJA NAKO YEO E ABILWEGO YA SEPHOLEKE (CAPS)	MPHATO 1	MPHATO 2	MPHATO 3
Go theeletša le go Bolela	Metsotso ye 45	Metsotso ye 45	Metsotso ye 45
Go bala le ditumatlhaka	Di iri tše 4 le metsotso ye 30	Di iri tše 4 le metsotso ye 30	Di iri tše 4 le metsotso ye 30
Mongwalo	Iri ye 1	Metsotso ye 45	Metsotso ye 45
Go ngwala	Metsotso ye 45	Iri ye 1	Iri ye 1
PALOMOKA	DI IRI TŠE 7	DI IRI TŠE 7	DI IRI TŠE 7

Mabokgoni a leleme la gae

- ATP ya go boetša sekeng ya Leleme la gae, e beakantšwe ka tsela yeo e lego gore e tla laetša morutiši gore ke mabokgoni afe ao a swanetšego go aga go karolo enngwe le enngwe ya polelo.
- Go bohlokwa go lemoga gore dibekeng tše dingwe le tše dingwe tše pedi, mabokgoni ao a swanetšego go tšweletšwa a swana go karolo enngwe le enngwe. Se se ra gore go na le poeletšo e ntši gore mabokgoni a kgone go tšweletšwa.

Diteng tša Leleme la gae

- Go tikologo enngwe le enngwe ya beke tše pedi, barutiši ba swanetše go kgetha tabakgolo.
- Tabakgolo ye ke yona e tla tlhathago diteng tša tikologo yeo.
- Ka mohlala, Ge morutiši a ka kgetha tabakgolo yeo e rego '**Lepatlelong la dipapadi**', ke moka diteng ka moka di swanetše go tswalana le tabakgolo ye, go akaretša le:
  - Tlotlontšu** yeo e rutwago, mohl.: **bapala, namela, moswinki, kotsi, bose, kgahliša** bj.bj.
  - Dikoša goba merumokwano** yeo e rutwago, mohl.: **Tšhwene ke marara**
  - Kanegelo ya **Go bala mmogo goba go bala ka go abelana** yeo e balwago, Mohl.: Kanegelo yeo e bitšwago: **Ke rata go bapala!**
  - Mošomo wa go ngwala** wo barutwana ba swanetšego go o dira mohl.: **Ngwala mafoko a mabedi ka seo o ratago go se bapala lepatlelong la dipapadi.**

Ditumatlhaka le go bala ka sehlopha sa go hlahlwa

- Diteng fela tše di sa amanego le tabakgolo ke ditumatlhaka le lenaneo la go bala ka sehlopha sa go hlahlwa.
- Gore bana ba tle ba kgone go ithuta go bala, ba swanetše go rutwa medumo ya polelo ka tatelano le go kopantšha le go kgaogantšha medumo yeo.
- Ke moka, ba swanetše go itlwaetša go bala mantšu le dikanegelo ba šomiša tsebo ya bona ya ditumahlaka go bitša mantšu.

A re bone gore ke mabokgoni afe le diteng dife tšeo di tšwelelago ka gare ga ATP ya MPHATO 1 KOTARA 3:

KAKARETŠO YA ATP YA GO BOETŠA SEKENG: MPHATO 1 KOTARA 3	
GO THEELETŠA LE GO BOLELA	
1	O bolela direto le merumokwano gomme a e laetša ka ditiro.
2	O bolela ka maitemogelo a gagwe, mohlala, o hlalosa ditaba ntle le go bušetša.
3	O theeletša ditaello ka tatelano gomme a araba ka tshwanelo.
4	O theeletša ntle le go tsena seboledi ganong, o laetša go hlompaha seboledi.
5	O tšea karolo go dikahlaahlo, a botšiša a bile a araba dipotšišo.
6	Theeletša kanegelo ka kgahlego le ka boipshino, a thala seswantšho le go ngwala mantšu a go hlaloša.
7	O theeletša kanegelo a nyaka dintlha ka botlalo gomme a araba dipotšišo tša go nyaka hlaloso.
8	O šomiša tlotlontšu ye oketšegago ka mehla ge a bolela.
9	O kwešiša le go šomiša polelo ya maleba ya taba tša go fapana.
10	Latelantšha diswantšho tša kanegelo gomme a nyalanya mantšu a go hlaloša le diswantšho.
11	Lemoga ditshwano le diphapano a šomiša tlotlontšu ya maleba.

DITUMATLHAKA	
Temošo go morutiši:	
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Netefatša gore o kopantšha le go kgaogantša mantšu:</i> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Go theeletša ka tsebe (temogo ya ditumatlhaka)</i> • <i>Ka tsebe le ka pono (DITUMATLHAKA)</i> 	
1	Lemoga tswalano gare ga tlhaka le modumo wa ditlhakatee ka moka
1	Šomiša ditumammogo tša tumatlhaka ya go tswakwa go bopa le go arogantšha mantšu.
2	O bala mantšu go tšwa go ao a rutilwego ka thuto ya ditumatlhaka mo mafokong le dingwalweng tše dingwe.
3	O lemoga dinokotumammogo tše di šomišitšwego mo mantšung
4	O hlopha mantšu a legoro le tee go ya ka tumatlhaka ya ona, mohlala, hlomola, hlokola, befa, kefa
5	Bopa mantšu a ditlhaka tše tharo a šomiša ditlhakatee ka moka.
6	O a lemoga ebile o a bala:
a	Bopa mantšu a ditlhaka tše tharo le tše nne a šomiša ditlhakatee le modumo wa ditlhakapedi tšeo a ithutilego tšona mo kotareng ye, mohlala, ata, aga, aba, epa, uta, rema, pana, bala: nyama, nyala, pholo, phoka

MONGWALO	
1	Hlama ditlhaka tše nnyane le tše dingwe tša ditlhaka tše kgolo ka tshwanelo le ka lebelo le legolo le nepagalo.
2	O hlama dinomoro ka tshwanelo.
3	O a kopolla le go hlama mafoko a makopana gabotse.
4	O tlogela sekgoba seo se lekanego magareng ga mantšu a lefoko
5	O šomiša didirišwa tša mongwalo ka tshwanelo: phensele, sephumodi, rula.

GO BALA KA SEHLOPHA SA GO HLAHLWA

Dintlha tša morutiši:

- *Bea bathuti ka dihlopha tša bokgoni bja bo swanago bja go bala.*
- *Kgetha segwalwa/puku yeo e swanetšego maemo a sehlopha se sengwe le se sengwe.*
- *Theeletša leloko le lengwe le lengwe la sehlopha ge le bala gomme o mo thuše ge a le gare a bala.*

- 1 O šomiša ditumatlhaka, mantšupono, bokgoni bja go lebeledišiša popego le pileletšo ya mantšu ge a bala.
- 2 O šomiša bokgoni bja tebeledišišo ya popego le boteng bja sengwala go kwešiša.
- 3 O tšwela pele go aga tlotlontšu ya mantšupono
- 4 O bala ka thelelo yeo e oketšegago le maikutlo
- 5 O thoma go dira boitekolo bja pileletšo ya gagwe ya medumo le kwešišo ge a bala.

GO IPALELA

- 1 O bala ka go hlaboša ge a balela mogwera
- 2 O bala sengwalwa sa gagwe le tša ba bangwe.

GO BALA MMOGO/ GO BALA KA GO ABELANA

- 1 Phapoši ka moka e bala puku le morutiši / Ba theeletša le go latela ge morutiši a bala puku
- 2 Ba lemoga tatelano ya ditiragalo kanegelong
- 3 O šomiša bokantle bja puku le diswantšho go akanya gore kanegelo e mabapi le eng.
- 4 O araba dipotšišo tša boemo bja godimo go ya ka sengwalwa seo se badilwego
- 5 O fa kgopolo ya gagwe ka seo se badilwego
- 6 O kgona go hlatholla tshedimošo go tšwa go diphoustara, diswantšho le ditafola tše bonolo tša go swana le tšhupamabaka.
- 7 O ahlaahla tšhomišo ya ditlhakakgolo le dikhutlo
- 8 O lemoga tabakgolo le baanegwa ba bangwe mo kanegelong
- 9 Lemoga lebaka le phetho mo kanegelong.

GO NGWALA

Dintlha tša morutiši:

- *O šomiša mešomo ya go bala mmogo goba go bala ka go abelana go dira tšhupetšo ya mogwa wa go ngwala (peakanyo, go ngwala ga pele le go phatlalatša).*
- *Efa bana mesetwana goba foreimi ya go ngwala go thuša bana go ngwala dikanegelo tša bona*

- 1 O tšea karolo go dipoledišano tša go kgetha sehlogo seo go ngwalwago ka sona.
- 2 O aga bobolokelo bja gagwe bja mantšu le pukuntšu
- 3 **O feleletša mešomo ya go ngwala yeo e akaretšago peakanyo, go ngwala la mathomo le go phatlalatša:**
  - a Ngwala mantšu go bopa lefoko a šomiša tumatlhaka ye a ithutilego, le mantšu a tlwaelo a ka mehla.
  - b Ngwala le go laetša lefoko le le kopana ka ga sererwa go neela go puku ya sekhutlo sa go bala sa ka phapošing.
  - c Temana e tee ya bonnyane mafoko a mabedi, ka maitemogelo a gagwe goba ditiragalo tša go swana le ditaba tša tšatši ka tšatši
  - d Sengwalwa sa go go ntšha maikutlo go swana le karata ya gore motho a fole, poskarata bj.bj.
- 4 **O lemoga le go šomiša polelo gabotse, go akaretša le:**
  - a Maswaodikga: dikhutlo, difegelwana, maswao a potšišo, maswao a makalo, ditlhakakgolo
  - b Mašala
  - c Maina
  - d Lebaka leo le fetilego

Go tšweletša setlwaedi sa go ithuta polelo

- Tsela enngwe e kaone kudu ya go netefatša gore o šomiša nako yeo e abilwego gabotse gore o kgone go fetša mabokgoni ka moka ao a lego ka gare ga ATP, ke go tšweletša setlwaedi sa go ithuta polelo.
- Ka tlase go na le setlwaedi seo se šišintšwego sa beke le beke, seo se ka šomišwago tikologong ya beke tše pedi
  - Setlwaedi se se šomiša nako BONNYANE BJA NAKO yeo e abetšwego Leleme la gae (Di iri tše 7)
  - Setlwaedi se se rulaganyatšwego gore se ka šoma mephatong ka moka

Setlwaedi seo se šišintšwego sa thuto ya motheo sa Leleme la gae sa beke le beke

LETŠATŠI	KAROLO	MOŠOMO	NAKO: PALOMOKA	NAKO: GO THEELETŠA LE GO BOLELA	NALO: GO BALA LE DITUMAHLAKA	NALO: MONGWALO	NAKO: GO NGWALA
Mošupologo	GO THEELETŠA LE GO BOLELA	Bomolomo	metsotso ye 15	metsotso ye 15			
	MONGWALO	Teko yeo e sego ya molao	metsotso ye 15		metsotso ye 15		
	GO BALA & DITUMATLHAKA	Go bala mmogo/ka go abelana	15 metsotso ye		15 metsotso ye		
	GO NGWALA	Go ngwala ka go abelana le mokgwa wa go ngwala	metsotso ye 30				metsotso ye 30
Labobedi	GO BALA & DITUMATLHAKA	Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa	metsotso ye 30		metsotso ye 30		
	GO BALA & DITUMATLHAKA	Ruta medumo ye meswa le mantšu	metsotso ye 15		metsotso ye 15		
	MONGWALO	Ruta medumo ye meswa le mantšu	metsotso ye 15			metsotso ye 15	
	GO BALA & DITUMATLHAKA	Go bala mmogo/ka go abelana	metsotso ye 15		metsotso ye 15		
Laboraro	GO BALA & DITUMATLHAKA	Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa	metsotso ye 30		metsotso ye 30		
	GO THEELETŠA LE GO BOLELA	Bomolomo	metsotso ye 15	metsotso ye 15			
	GO BALA & DITUMATLHAKA	Ruta mantšu a maswa le medumo	metsotso ye 15		metsotso ye 15		
	MONGWALO	Ruta ditlhaka a maswa le mantšu	metsotso ye 15			metsotso ye 15	
Labone	GO NGWALA	Go ngwala ka go abelana le mokgwa wa go ngwala	metsotso ye 30				metsotso ye 30
	GO BALA & DITUMATLHAKA	Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa	metsotso ye 30		metsotso ye 30		
	GO BALA & DITUMATLHAKA	Go itlwaetša ditumatlhaka	metsotso ye 15		metsotso ye 15		
	GO BALA & DITUMATLHAKA	Go bala mmogo/ka go abelana	metsotso ye 15		metsotso ye 15		
Labohlano	GO BALA & DITUMATLHAKA	Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa	metsotso ye 30		metsotso ye 30		
	GO THEELETŠA LE GO BOLELA	Bomolomo	metsotso ye 15	metsotso ye 15			
	GO BALA & DITUMATLHAKA	Go boeletša ditumatlhaka	15 metsotso ye		15 metsotso ye		
	GO BALA & DITUMATLHAKA	Go bala mmogo/ka go abelana	15 metsotso ye		15 metsotso ye		
	GO BALA & DITUMATLHAKA	Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa	30 metsotso ye		30 metsotso ye		
			Di iri tše 7	metsotso e 45	Di iri tše 4 le metsotso e 30	metsotso e 45	Iri e 1

Naa o a bona gore kabo ya nako ya karolo ye nngwe le ye nngwe e nepagetše?

Mešomo yeo e šišintšwego ya SEHLOPHA SA MOTHEO YA LELEME LE GAE (yeo e bolelago ka dinyakwa tša ATP)

- Ka lebaka la gore bokgoni bjoo bo swanago bo swanetše go tšweletšwa, ekaba kgopolo e kaone go dira mešomo yeo e swanago beke le beke.
  - Se se netefatša gore o akaretša mabokgoni ka moka ao a hlokagalago go ya ka ATP
  - Gape e dira gore go ruta le go ithuta go sepele gabotse. Ge bana ba šetše ba tlwaetše mešomo ye. Ga go sa hlokega nako ye ntši ya go hlalosa.
- Peakanyo yeo e latelago e šišinya mešomo yeo o ka tlwaelago go e dira beke le beke gore o kgone go fihlelela dinyakwa tša ATP.
- Moo mabokgoni a itšego goba diteng di swanetšego go akaretšwa (go ya ka ATP), tše le tšona di akareditšwe.
- Temošo: Barutiši ba swanetše go šomiša pukutšhomo ya DBE moo go swanetšego.

LETŠATŠI	KAROLO	MOŠOMO	MEŠOMO YEO E ŠIŠINTŠWEGO
Mošupologo	GO THEELETŠA LE GO BOLELA	Mešongwana ya bomolomo	<ul style="list-style-type: none"> • Hlagiša tabakgolo • Ruta mantšu a mararo a tlotlontšu ya tabakgolo • Ruta koša goba morumokwano
	MONGWALO	Teko yeo e sego ya semolao	<ul style="list-style-type: none"> • Efa baithuti teko yeo e sego ya semolao go bona ge eba ba gopola medumo le mantšu tšeo di rutilwego peleng • Lebelela mongwalo– go hlama ditlhaka, ditlhakagolo, dikgoba
	GO BALA & DITUMATLHAKA	Go bala mmogo/ Go bala ka go abelana PELE RE BALA	<ul style="list-style-type: none"> • Pele re bala • Laetša baithuti diswantšho tša kanegelo • Ba kgopele ba go botše gore go diragala eng • Ba kgopele gore ba dire dikakanyo • Ba kgopele gore ba lemoge lefelo la ditiragalo
	GO NGWALA	Go ngwala mmogo le mkgwa wa go ngwala: PEAKANYO	<ul style="list-style-type: none"> • Botša barutwana sehlogo sa go ngwala • Botša barutwana tiro ya go ngwala yeo o e kgethilego, mohl: <ul style="list-style-type: none"> a Ngwala mantšu go bopa lefoko a šomiša tumatlhaka ye a ithutilego, le mantšu a tlwaelo a ka mehla b Ngwala le go laetša lefoko le le kopana ka ga sehlogo go neela go puku ya sekhutlo sa go bala sa ka phapošing c O ngwala temana e tee ya bonnyane mafoko a mabedi ka maitemogelo a gagwe d O ngwala Karata ya o fole ka pela / poskarata • Laetša baithuti go BEAKANYA GO NGWALA ka go thala seswantšho le go tlaleletša ka lentšu. • Kgopela dikgopolo tša peakanyo (Go ngwala mmogo) • Botša baithuti gore ba feleletše dipeakanyo tša bona (Ba se ke ba kopisa)

LETŠATŠI	KAROLO	MOŠOMO	MEŠOMO YEO E ŠIŠINTŠWEGO
Mošupologo	GO BALA & DITUMATLHAKA	Go bala sehlopha sa go hlhlwa DIHLOPHA TŠE 2 METSOTSO E 15 SEHLOPHENG	<ul style="list-style-type: none"> Dudiša baithuti gabotse ba sware mošomo wa ditumahlaka goba wa go bala (ka bobedi goba go ipalela) Balang go tšwa dipadišong goba pukutšhomong ya DBE (Sehlopha sa bokgoni bjoo bo swanago) Bušeletša mantšu a ditumatlhaka le mantšupono le sehlopha Efa sehlopha sengwala seo se ba lekanego go ya ka boemo bja bona. Theeletša moithuti yo mongwe le yo mongwe a bala ka bo yena.

LETŠATŠI	KAROLO	MOŠOMO	MEŠOMO YEO E ŠIŠINTŠWEGO
Labobedi	GO BALA & DITUMATLHAKA	Ruta modumo wo moswa le mantšu	<ul style="list-style-type: none"> Šoma ka tatelana o latela lenaneo la ditumatlhaka tša polelo ya geno Ruta baithuti go bala modumo o moswa Ba rute go bala mantšu ao a šomišago modumo wo moswa le medumo yeo mengwe yeo e šetšego e rutilwe (Mantšu a go bileletšegago) Ba laetše go kgaogantšha le go kopantša mantšu (ba thome ka lentšu la maletere a 3 a modumotlhakatee) Dira mešomo ya pukutšhomo ya DBE yeo e swanetšego
	MONGWALO	Ruta leletere le leswa le mantšu	<ul style="list-style-type: none"> Ke kakanyo ye botse go tswalanya mongwalo le ditumatlhaka Ruta baithuti go ngwala tlhaka goba modumo wo ba o rutilwego Ruta baithuti go ngwala mantšu le mafoko ao a šo mišago modumo Ruta baithuti go koplla mafoko a makopana ao a šomišago medumo le mantšu ao a rutilwego Ruta baithuti go hlama dinomoro ka tshwanelo Thuša baithuti ka mokgwa wa maleba wa go swara phensele, wa go dula, wa go hlama ditlhaka, sekgoba le bogolo bja ditlhaka Dira mešomo ya pukutšhomo ya DBE yeo e swanetšego

LETŠATŠI	KAROLO	MOŠOMO	MEŠOMO YEO E ŠIŠINTŠWEGO
Labobedi	GO BALA & DITUMATLHAKA	Go bala mmogo/ Go bala ka go abelana GO BALA LA MATHOMO	<ul style="list-style-type: none"> Go bala la mathomo Balela barutwana kanegelo ka thelelo le ka maikutlo Ema gomme o hlalose moo go hlokegago Laetša o be o hlalose popopolelo, yeo e akaretšago: <ul style="list-style-type: none"> a Maswaodikga b Ditlhakakgolo le dikhutlo Morago ga go bala, botšiša dipotšišo tša mohuta wo: <ul style="list-style-type: none"> a Go gopola (mang, kae, neng, eng, bj.bj) b Lemoga baanegwathwadi c Lemoga tabakgolo d Tatelano (Go diregile eng pele, sa go latela, sa mafelelo) e Dikgopolo tša gago (o ratile / o nagana eng ka / bj.bj)
	GO BALA & DITUMATLHAKA	Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa Dihlopha tše 2 Metsotso ye 15 sehlopha se sengwe le se sengwe	<ul style="list-style-type: none"> Dudiša baithuti gabotse o ba fe mošomo wa ditumatlhaka goba wa go bala (ka bobedi goba go ipalela) Bala go tšwa go dipadišo goba dipukutšhomo tša DBE Bitša sehlopha se sennyane gore se tle se šome le wena (sehlopha sa bokgoni bjo bo swanago) Bušeletša ditumatlhaka le mantšupono le sehlopha Efa sehlopha sengwalwa seo se lego boemong bja sona Theeletša morutwana wo mongwe le wo mongwe a bala ka bo yena

LETŠATŠI	KAROLO	MOŠOMO	MEŠOMO YEO E ŠIŠINTŠWEGO
Laboraro	GO THEELETŠA LE GO BOLELA	Mešongwana ya bomolomo	<ul style="list-style-type: none"> Ruta mantšu a 3 a tlotlontšu ya tabakgolo Opela koša goba morumokwano Dira mošomo wa bomolomo, mohl: <ul style="list-style-type: none"> a Ditaba – Kgopela baithuti ba 2 go abelana ka ditaba tša bona b Bokgoni bja go anega – Kgopela barutwana go itirela kanegelo yeo e sepelelanago le tabakgolo gomme ba abelane le balekane ba bona. c O kgona go šupa dilo tša go swana le tša go fapana

LETŠATŠI	KAROLO	MOŠOMO	MEŠOMO YEO E ŠIŠINTŠWEGO
Laboraro	GO BALA & DITUMATLHAKA	Ruta modumo le mantšu	<ul style="list-style-type: none"> • Šoma ka tatelano o latela lenaneo la ditumatlhaka tša polelo ya geno • Ruta baithuti go bala modumo o moswa • Ba rute go bala mantšu ao a šomišago modumo wo moswa le medumo yeo mengwe yeo e šetšego e rutilwe (Mantšu a go bileletšegago) • Ba laetše go kgaogantšha le go kopantša mantšu (ba thome ka lentšu la maletere a 3 a modumotlhakatee) • Dira mešomo ya pukutšhomo ya DBE yeo e swanetšego
	MONGWALO	Ruta tlhaka le leswa le mantšu	<ul style="list-style-type: none"> • Ke kakanyo ye botse go tswalanya mongwalo le ditumatlhaka • Ruta baithuti go ngwala tlhaka goba modumo wo ba o rutilwego • Ruta baithuti go ngwala mantšu le mafoko ao a šo mišago modumo • Ruta baithuti go koplla mafoko a makopana ao a šomišago medumo le mantšu ao a rutilwego • Ruta baithuti go hlama dinomoro ka tshwanelo • Thuša baithuti ka mokgwa wa maleba wa go swara phensele, wa go dula, wa go hlama ditlhaka, sekgoba le bogolo bja ditlhaka • Dira mešomo ya pukutšhomo ya DBE yeo e swanetšego
	GO NGWALA	Mokgwa wa go ngwala le go ngwala ka go abelana GO NGWALA LA MATHOMO	<ul style="list-style-type: none"> • Gopotša barutwana ka mošomo wa go ngwala • Ngwala peakanyo ya gago le lefoko la pele letlapeng • Ngwala moseto/foreimi ya go ngwala letlapeng • Laetša baithuti GO NGWALA LA MATHOMO(Go ngwala ka go abelana) • Botša barutwana go šomiša dipeakanyo tša bona le meseto ya bona go ngwala lefoko • Botša baithuti gore ba balele mogwera sengwalwa sa bona

LETŠATŠI	KAROLO	MOŠOMO	MEŠOMO YEO E ŠIŠINTŠWEGO
Laboraro	GO BALA & DITUMATLHAKA	Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa Dihlopha tše 2 Metsotso ye 15 sehlopha se sengwe le se sengwe	<ul style="list-style-type: none"> Dudiša baithuti gabotse o ba fe mošomo wa ditumatlhaka goba wa go bala (ka bobedi goba go ipalela) Bala go tšwa go dipadišo goba dipukutšhomo tša DBE Bitša sehlopha se sennyane gore se tle se šome le wena (sehlopha sa bokgoni bjo bo swanago) Bušeletša ditumatlhaka le mantšupono le sehlopha Efa sehlopha sengwalwa seo se lego boemong bja sona Theeletša morutwana wo mongwe le wo mongwe a bala ka bo yena

LETŠATŠI	KAROLO	MOŠOMO	MEŠOMO YEO E ŠIŠINTŠWEGO
Labone	GO BALA & DITUMATLHAKA	Go itlwaetša ditumatlhaka	<ul style="list-style-type: none"> Bušeletša medumo ye 2 yeo e rutilwego ka Labobedi le ka Laboraro Dira mošomo wa ditumatlhaka le baithuti ka phapošing, mohl: <ul style="list-style-type: none"> a Kopantšha medumo go dira mantšu b Kgaogantšha mantšu ka medumo c Kgaogantšha mantšu ka dinoko d Kgaogantšha mantšu ka hlogo le moselana e Hlopha mantšu ka dihlopha tša medumo yeo e tlwaelegilego f Hlopha mantšu ka magoro g Dira mošomo wo o swanetšego wa pukutšhomo ya DBE
	GO BALA & DITUMATLHAKA	Go bala mmogo/ Go bala ka go abelana GO BALA LA BOBEDI	<ul style="list-style-type: none"> Go bala la bobedi Balela baithuti kanegelo ka thelelo le ka maikutlo Morago ga go bala, botšiša dipotšišo tšeo di akaretšago: <ul style="list-style-type: none"> a Tatelano (Go diregile eng pele, sa go latela, sa mafelelo) b Kgopolo ya gago (Naa o ratile / Naa o nagana eng ka/ bj.bj) c Boemo bja godimo (ke ka lebaka la eng o nagana gore / Ge nkabe o le ___ o be o tla dira eng / Naa o ka dira kgokaganyo le... / bj.bj.) d lebaka le phetho Kgopela baithuti gore ba hlame dipotšišo tša bona ka kanegelo gomme ba botšiše molekane

LETŠATŠI	KAROLO	MOŠOMO	MEŠOMO YEO E ŠIŠINTŠWEGO
Labone	GO BALA & DITUMATLHAKA	Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa Dihlopha tše 2 Metsotso ye 15 sehlopha se sengwe le se sengwe	<ul style="list-style-type: none"> Dudiša baithuti gabotse o ba fe mošomo wa ditumatlhaka goba wa go bala (ka bobedi goba go ipalela) Bala go tšwa go dipadišo goba dipukutšhomo tša DBE Bitša sehlopha se sennyane gore se tle se šome le wena (sehlopha sa bokgoni bjo bo swanago) Bušeletša ditumatlhaka le mantšupono le sehlopha Efa sehlopha sengwalwa seo se lego boemong bja sona Theeletša morutwana wo mongwe le wo mongwe a bala ka bo yena

LETŠATŠI	KAROLO	MOŠOMO	MEŠOMO YEO E ŠIŠINTŠWEGO
Labohlano	GO THEELETŠA LE GO BOLELA	Mešongwana ya bomolomo	<ul style="list-style-type: none"> Ruta mantšu a mararo a tlotlontšu ya tabakgolo Opela koša goba morumokwano Dira mošomo wo mongwe wa bomolomo, mohl: <ul style="list-style-type: none"> a Bea baithuti ka dihlopha tša go ahlaaha sengwalwa, ba šomiša moseto/foreimi (Ke ratile... / ga se ka rata... / ke nagana gore sengwalwa se se ngwadilwe go ...) b Bokgoni bja go anega – kgopela baithuti go šoma ka sehlopha gomme ba tle ka sehlogo seo ba se kwanetšego ka sehlopha
	GO BALA & DITUMATLHAKA	Go itlwaetša ditumatlhaka	<ul style="list-style-type: none"> Bušeletša medumo ye mebedi yeo e rutilwego ka Labobedi le Laboraro, gammogo le medumo ye mengwe yeo e rutilwego mo kotareng ye Dira mošomo wa ditumatlhaka le baithuti ka phapošing, mohl: <ul style="list-style-type: none"> a Kopantšha medumo go bopa mantšu b Arogantšha mantšu ka medumo c Bopa mantšu o šomiša medumo (ba thome ka lentšu la maletere a 3 a modumotlhakatee) d Ngwala mafoko a gago o šomiša mantšu a ditumatlhaka e Dira mošomo wo o swanetšego wa pukutšhomo ya DBE

LETŠATŠI	KAROLO	MOŠOMO	MEŠOMO YEO E ŠIŠINTŠWEGO
Labohlano	GO BALA & DITUMATLHAKA	Go bala mmogo/ Go bala ka go abelana MORAGO GA GO BALA	<ul style="list-style-type: none"> • Morago ga go bala • Dira mošomo wa go tsitsinkela sengwalwa ka mokgwa wo o tseneletšego, mohl: <ul style="list-style-type: none"> a Go bapala karolo ya moanegwa – Bea baithuti ka dihlopha gore ba bapale kanegelo b Hlalosa kanegelo le mogwera – molekane yo mongwe le yo mongwe o hlalosa karolo ya kanegelo ka tatelano ya maleba c Kakaretšo – Moithuti o mongwe le o mongwe o hlaloseša molekane gore kanegelo e mabapi le eng ka mafoko a 2-3 d Thala seswantšho ka kanegelo o ngwale sešupo
	GO BALA & DITUMATLHAKA	Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa Dihlopha tše 2 Metsotso ye 15 sehlopha se sengwe le se sengwe	<ul style="list-style-type: none"> • Dudiša baithuti gabotse o ba fe mošomo wa ditumatlhaka goba wa go bala (ka bobedi goba go ipalela) • Bala go tšwa go dipadišo goba dipukutšhomo tša DBE • Bitša sehlopha se sennyane gore se tle se šome le wena (sehlopha sa bokgoni bjo bo swanago) • Bušeletša ditumatlhaka le mantšupono le sehlopha • Efa sehlopha sengwalwa seo se lego boemong bja sona • Theeletša morutwana wo mongwe le wo mongwe a bala ka bo yena

Naa o lemogile gore ka gare ga karolo enngwe le enngwe ditlwaedi di a latelwa? Lebelela ge e ba o lemogile ditlwaedi tšeo di akareditšwego:

MEŠOMO YA BOMOLOMO

Mošupologo: Hlagiša tabakgolo, Ruta mantšu a mararo a tlotlontšu ya tabakgolo, Ruta koša goba morumokwano

Laboraro: Ruta mantšu a tlotlontšu, Opelang koša goba morumokwano, dira mošomo o mongwe

Labohlano: Ruta mantšu a tlotlontšu, Opelang koša goba morumokwano, dira mošomo o mongwe

DITUMATLHAKA & MONGWALO

Mošupologo: Dira teko yeo e sego ya semolao go lekola tsebo ya tumatlhaka le mongwalo

Labobedi: Ruta modumo wo moswa le mantšu; Ruta go ngwala ditlhaka le mantšu

Laboraro: Ruta modumo wo moswa le mantšu; ruta go ngwala ditlhaka le mantšu

Labone: Dira mošomo wa go itlwaetša medumo ya ditumatlhaka yeo e rutilwego

Labohlano: Dira mošomo wa go itlwaetša medumo ya ditumatlhaka yeo e rutilwego

GO BALA MMOGO/ GO BALA KA GO ABELANA

Mošupologo: Pele re bala

Labobedi: Go bala la mathomo

Labone: Go bala la bobedi

Labohlano: Morago ga go bala

GO NGWALA

Mošupologo: Peakanyo le dikakanywa

Laboraro: Dikakanywa

Naa se se a kwagala? Ke diphetogo dife tšeo o nyakago go di dira?

Ditumatlhaka Le Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Bjalo ka morutiši wa mephatong ya motheo, maikarabelo a gago a magolo ke go netefatša gore baithuti ka moka ba kgona go bala!

Tlhahlo ya motheo yeo o swanetšego go e latela ge o ruta ditumatlhaka ke:

1 Netefatša gore o na le lenaneo la ditumatlhaka leo le feletšego, leo le akaretšago medumo ka moka ya leleme la geno.

- Lenaneo la ditumatlhaka la Sepedi Leleme la gae la NECT le loketšwe ka tlase – Hle lokologa go le šomiša goba go šomiša lenaneo le lengwe le le lengwe leo le laetšwe ke Profense, sediko goba sekolo.

2 Latela lenaneo la ditumatlhaka gabotse. O dire medumo gabotse ka tatelano:

- Netefatša gore barutwana ba kgona go kwa modumo, le go lemoga modumo mantšung.
- Ruta baithuti tswalano gare ga ditlhaka le medumo – le gore modumo o lebelelega bjang.
- Itlwaetše go kopantšha modumo le medumo ye mengwe yeo o e tsebago go bopa mantšu.
- Bala dingwalwa tšeo di na go le mantšu a modumo.
- Bušeletša medumo yeo e rutilwego kgafetša.

Tlhahlo ya motheo yeo o swanetšego go e latela ge o ruta go bala ke:

- 1** Bea baithuti ka bokgoni bjo bo swanago bja go bala.
- 2** Bitša sehlopha sa go bala gomme o netefatše gore sehlopha se sengwe le se sengwe se go balela bonnyane gatee ka beke.
- 3** Leka go theeletša baithuti bao ba sokolago gatee goba gabedi ka beke.
- 4** Šomiša sengwalwa seo se lekanetšego boemo bja sehlopha – ka dihlopha tše dingwe o tla swanelwa ke go bušeletša medumo le go bopa mantšu.
- 5** Ge o šoma le sehlopha, theeletša moithuti yo mongwe le yo mongwe a bala ka bo yena.
- 6** Ruta baithuti go bileletša medumo ya mantšu ao ba sa a tsebego – Ge moithuti a fihla go lentšu leo a sa le tsebego, mo thuše go le bileletša medumo ya lona. O seke wa le tshela goba wa bitša moithuti o mongwe gore a le bale.
- 7** Ka nako ya go bala ka sehlopha sa go hlahlwa, bea baithuti ka bobedi gore ba kgone go feleletša mešomo ya go bala mmogo mola wena o le gare o šoma le sehlopha se sennyane.

Lenaneo la ditumatlhaka: leleme la gae: Sepedi

- Go bohlokwa go ruta baithuti ditumatlhaka tša polelo ka tatelano.
- Medumo yeo e rutwago go lenaneo la Sepedi polelo ya gae la NECT e latelantšwe ka mo tlase – lokologa go šomiša se bjalo ka thlahlo.
- Ka lebaka la Leuba la Covid-19, baithuti ba bantši ba paletšwe ke go ithuta dikarolo tše bohlokwa tša ditumatlhaka.
- Humana gore ke medumo efe yeo baithuti ba sa e tsebego gomme o šomane le lenaneo ka tatelano gore baithuti ba kgone go tseba medumo yeo.

Hle lemoga:

- **Medumo yeo e lego ka plokong ye sehla** ke yeo e tšwelelago ka gare ga ATP ya MPHATO 1 Kotara 3
- Netefatša gore baithuti ba tseba medumo ye

DITUMATLHAKA				Lekola
Modumo wa tumatlhaka	Mantšu a pileletšo			
a				
b				
l	l-a-l-a = lala	b-a-l-a = bala		
e	e-l-a = ela	b-e-l-a = bela	l-e-l-a = lela	
m	m-a-l-a = mala	l-e-m-a = lema	e-m-a = ema	
o	o-m-a = oma	l-o-m-a = loma	m-o-m-a = moma	
i	i-l-a = ila	i-l-e = ile	i-m-a = ima	
d	d-i-l-a = dila	m-a-d-i = madi	l-e-d-i-m-o = ledimo	
u	d-u-l-a = dula	b-u-l-a = bula	m-a-b-u = mabu	
p	p-u-l-a = pula	p-u-d-i = pudi	p-e-l-o = pelo	
r	r-e-r-a = rera	r-o-m-a = roma	r-e-m-a = rema	
n	n-a-m-a = nama	n-a-b-a = naba	n-e-l-a = nela	
k	k-o-b-o = kobo	k-o-b-a = koba	k-u-k-a = kuka	
j	j-e-l-a = jela	j-e-l-e = jele	j-a-s-e = jase	
t	t-a-t-e = tate	t-a-b-a = taba	t-e-m-a = tema	
f	f-e-t-a = feta	f-e-l-a = fela	f-o-f-a = fofa	
g	g-a-m-a = gama	g-o-l-a = gola	g-a-t-a = gata	
s	s-e-g-a = sega	s-o-l-a = sola	s-e-f-a = sefa	
š	š-a-l-a = šala	l-e-š-o-b-a = lešoba	l-e-š-a-k-a = lešaka	
h	h-e-m-a = hema	h-u-m-a = huma	h-u-e-t-š-a = huetša	
w	w-e-n-a = wena	w-e-l-a = wela	l-e-w-a = lewa	
y	y-e-n-a = yena	y-o-n-a = yona	b-o-y-a = boya	

DITUMATLHAKA				Lekola
Modumo wa tumatlhaka	Mantšu a pileletšo			
ts	ts-o-g-a = tsoga	ts-e-l-a = tsela	ts-e-b-e = tsebe	
hl	hl-a-p-i = hlapi	hl-a-n-o = hlano	hl-a-k-a = hlaka	
lw	lw-a-l-a = lwala	lw-e-l-a = lwela	b-e-f-e-lw-a = befelwa	
tl	tl-a-l-a = tlala	tl-o-g-a = tloga	tl-o-š-a = tloša	
sw	sw-a-r-a = swara	sw-a-y-a = swaya	sw-a-b-a = swaba	
kg	kg-a-k-a = kgaka	kg-a-l-a = kgala	kg-a-r-a = kgara	
th	th-a-b-a = thaba	th-a-k-a = thaka	th-o-th-a = thotha	
oo	m-oo-k-a = mooka	m-oo-k-i = mooki	ph-oo-f-o-l-o = phoofolo	
ee	b-ee-l-a = beela	l-ee-b-a = leebe	m-ee-t-s-e = meetse	
ng	ng-a-p-a = ngapa	ng-a-k-a = ngaka	ng-a-ng-a = nganga	
nt	nt-a = nta	nt-o-m-a = ntoma	nt-e-p-a = ntepa	
mp	mp-a = mpa	mp-a-tl-a = mpatla	mp-a-l-e-l-a = mpalela	
ph	ph-o-k-a = phoka	ph-u-l-a = phula	ph-u-m-u-l-a = phumula	
ny	ny-a-k-a = nyaka	ny-a-l-a = nyala	l-e-ny-a-l-o = lenyalo	
mm	mm-a-l-a = mmala	mm-u-š-o = mmušo	mm-o-l-e-d-i = mmoledi	
nn	nn-a = nna	m-o-nn-a = monna	nn-a-k-o = nnako	
aa	m-aa-k-a = maaka	m-aa-n-o = maano	b-aa-g-i = baagi	
nw	e-nw-a = enwa	nw-e-g-a = nwega	nw-e-š-a = nweša	
šw	šw-a-b-a = šwaba	šw-a-b-i-l-e = šwabile	šw-e-u = šweu	
kh	kh-u-t-a = khuta	kh-u-p-a = khupa	m-o-kh-u-kh-u = mokhukhu	
ii	d-ii-l-a = diila	t-ii-š-a = tiiša	b-o-d-ii-d-i = bodiidi	
ll	m-o-ll-o = mollo	s-e-ll-o = sello	b-o-f-o-ll-a = bofolla	
kw	kw-e-l-e = kwele	kw-a-t-a = kwata	l-e-kw-a-t-a = lekwata	
hw	hw-i-l-e = hwile	hw-i-b-i-d-u = hwibidu	hw-i-b-i-l-a = hwibila	
tš	tš-e-a-n-g = tšeang	tš-o-l-a-n-g = tšolang	l-e-tš-a-n-g = letšang	
rw	m-o-rw-a = morwa	rw-a-l-a-n-g = rwalang	rw-e-š-a = rweša	
fš	fš-e-g-a = fšega	l-e-fš-e-g-a = lefšega	fš-e-g-i-š-a = fšegiša	
gw	gw-a-b-a = gwaba	s-e-gw-a-gw-a = segwagwa	m-o-gw-a-p-a = mogwapa	
bj	bj-a-l-a = bjala	bj-o-k-o = bjoko	bj-e-tš-e = bjetše	
fs	l-e-fs-ie-l-o = lefsielo	m-a-fs-ie-l-o = mafsielo	l-e-fs-i-k-a = lefsika	
my	my-e-my-e-l-a = myemyela	my-e-my-e-tš-e = myemyetše	my-e-my-e-l-o = myemyelo	
tw	b-e-tw-a = betwa	g-a-tw-a = gatwa	r-e-tw-a = retwa	
tlw	tlw-a-e-l-a = tlwaela	tlw-a-e-tš-e = tlwaetše	o-tlw-a = otlwa	

DITUMATLHAKA				Lekola
Modumo wa tumatlhaka	Mantšu a pileletšo			
tsw	tsw-a-k-a = tswaka	tsw-a-l-a = tswala	tsw-i-n-y-a = tswinya	
tsh	tsh-e-l-a = tshela	tsh-e-l-e = tshele	tsh-e-tš-e = tshetše	
psh	psh-i-o = pshio	d-i-psh-i-o = dipshio	i-psh-i-n-a = ipshina	
thw	thw-a-l-a = thwala	thw-e-tš-e = thwetše	thw-a-thw-a-š-a = thwathwaša	
ngw	ngw-a-l-a = ngwala	ngw-a-n-a = ngwana	l-e-ngw-a-l-o = lengwalo	
kgw	kgw-a-r-a = kgwara	kgw-a-th-a = kgwatha	l-e-kgw-a-r-a = lekgwara	
hlw	hlw-a-e-l-a = hlwaela	m-o-hlw-a = mohlwa	hlw-e-k-i-š-a = hlwekiša	
nkw	nkw-e = nkwe	nkw-e-l-e = nkwele	nkw-e-š-a = nkweša	
ntl	ntl-o = ntlo	ntl-a-b-a = ntlaba	ntl-i-š-a = ntliša	
nts	nts-e-b-a = ntseba	nts-e-b-i-š-a = ntsebiša	nts-e-b-i-l-e = ntsebile	
ntš	ntš-e-a = ntšea	ntš-ee-l-a = ntšeela	ntš-o-l-a = ntšola	
tlh	tlh-a-b-a = tlhaba	tlh-a-k-a = tlhaka	tlh-a-k-e-n-g = tlhakeng	
khw	khw-a-e-r-e = khwaere	s-e-khw-a-m-a = sekhwama	l-e-khw-e-khw-e = lekhwekhwe	
mph	mph-a-k-a = mphaka	mph-a-t-o-n-g = mphatong	mph-a-l-a = mphala	
ntw	ntw-a = ntwala	ntw-e-l-a = ntwele	ntw-e-š-a = ntweša	
mpš	mpš-a = mpša	d-i-mpš-a = dimpša	t-o-mpš-a = tompša	
nyw	d-ie-nyw-a = dienywa	a-nyw-a = anywa	b-e-a-k-a-nyw-a = beakanywa	
tšh	tšh-a-b-a = tšhaba	tšh-e-l-a = tšhela	tšh-e-m-o-n-g = tšhemong	
nth	nth-o-m-a = nthoma	nth-e-k-e-l-a = nthekela	nth-i-b-a = nthiba	
nkg	nkg-o = nkgo	nkg-o-m-a = nkgoma	nkg-a-m-a = nkgama	
tšw	tšw-a-f-a = tšwafa	tšw-e-l-e = tšwele	tšw-e-l-e-tš-a = tšweletša	
nthw	nthw-a-l-e-l-a = nthwalela	nthw-a-d-i-š-a = nthwadiša		
ntsw	ntsw-a-l-a = ntswala	ntsw-a-l-e-l-e-l-a = ntswalelela		
pšh	pšh-e-l-e = pšhele	pšh-e-g-a = pšhega		
nkgw	nkgw-a-th-a = nkgwatha	nkgw-e-t-e = nkgwete		
ntlh	ntlh-a-k-i-š-a = ntlhakiša	ntlh-o-r-e-n-g = ntlhoreng		
nngw	nngw-a-p-a = nngwapa	nngw-a-l-e-l-a = nngwalela		
mpsh	mpsh-a = mpsha	mpsh-i-k-e-l-a = mpshikela		

DITUMATLHAKA			Lekola
Modumo wa tumatlhaka	Mantšu a pileletšo		
mpšh	mpšh-e = mpšhe	d-i-mpšh-e = dimpšhe	
tshw	tshw-a-r-a = tshwara	tshw-e-l-e = tshwele	
tšhw	b-o-n-tšhw-a = bontšhwa	g-a-n-tšhw-a = gantšhwa	
tlhw	tlhw-a-e-l-a = tlhwaela	m-o-tlhw-a = motlhwa	
ntlw	ntlw-a-n-a = ntlwana	ntlw-a-e-l-a = ntlwaela	
ntšh	ntšh-a = ntšha	ntšh-a-b-a = ntšhaba	
ntsh	ntsh-e-p-a = ntshepa	ntsh-o-b-a = ntshoba	
ntšw	ntšw-e-l-e = ntšwele	ntšw-e-l-e-tš-a = ntšweletša	
ntšhw	kg-a-ntšhw-a = kgantšhwa	b-o-ntšhw-a = bontšhwa	
ntshw	ntshw-a-r-a = ntshwara	ntshw-e-š-a = ntshweša	
ntlhw	ntlhw-a = ntlhwa	d-i-ntlhw-a = dintlhwa	

Foreimi ya peakanyo le selota mohlala

- O ka kgetha go šomiša goba go se šomiše setlwaedi seo le hlalositšwego karolong ya go feta.
- Ntle le kgetho ya gago ya setlwaedi, o swanetše go akaretša dikarolo ka moka tša polelo tša beke.
- Gape gopola go lebelela nako yeo e abetšwego karolo e itšego mo bekeng. Bona letlakala la 4.
- Nyaka thlahlo go kakaretšo ya ATP ya go boetša sekeng mo letlakaleng la 5.
- Šomiša selotamohlala seo se latelago go dira rekhoto e bonolo ya mošomo woo o o dirago beke le beke.

Gopola gore, Lenaneothuto leo le beakantšwego la NECT MPHATO 1-3 Leleme la gae Sepedi le ka kgona go fegollwa mo letlakaleng la: www.nect.org.za

Tabakgolo 1:

Mošomo	Beke 1	Lekola	Beke 2	Lekola
BOMOLOMO	TLOTLONTŠU:		TLOTLONTŠU:	
	KOŠA/MORUMOKWANO:		KOŠA/MORUMOKWANO:	
	MEŠOMO E MENGWE:		MEŠOMO E MENGWE:	
DITUMATLHAKA	MEDUMO:		MEDUMO:	
	MEŠOMO:		MEŠOMO:	
MONGWALO	MEDUMO/MANTŠU MAFOKONG:		MEDUMO/MANTŠU MAFOKONG:	

Mošomo	Beke 1	Lekola	Beke 2	Lekola
GO BALA KA GO ABELANA	SENGWALWA:		SENGWALWA:	
	DIPOTŠIŠO TŠA TEKAKWEŠIŠO:		DIPOTŠIŠO TŠA TEKAKWEŠIŠO:	
	MOŠOMO WA MORAGO GA GO BALA:		MOŠOMO WA MORAGO GA GO BALA:	
GO NGWALA	SEHLOGO LE TIRO:		SEHLOGO LE TIRO:	
GO BALA KA SEHLOPHA SA GO HLAHLWA	DINTLHA:		DINTLHA:	

Tabakgolo 2:

Mošomo	Beke 1	Lekola	Beke 2	Lekola
BOMOLOMO	TLOTLONTŠU:		TLOTLONTŠU:	
	KOŠA/MORUMOKWANO:		KOŠA/MORUMOKWANO:	
	MEŠOMO E MENGWE:		MEŠOMO E MENGWE:	
DITUMATLHAKA	MEDUMO:		MEDUMO:	
	MEŠOMO:		MEŠOMO:	
MONGWALO	MEDUMO/MANTŠU MAFOKONG:		MEDUMO/MANTŠU MAFOKONG:	

Mošomo	Beke 1	Lekola	Beke 2	Lekola
GO BALA KA GO ABELANA	SENGWALWA:		SENGWALWA:	
	DIPOTŠIŠO TŠA TEKAKWEŠIŠO:		DIPOTŠIŠO TŠA TEKAKWEŠIŠO:	
	MOŠOMO WA MORAGO GA GO BALA:		MOŠOMO WA MORAGO GA GO BALA:	
GO NGWALA	SEHLOGO LE TIRO:		SEHLOGO LE TIRO:	
GO BALA KA SEHLOPHA SA GO HLAHLWA	DINTLHA:		DINTLHA:	

Tabakgolo 3:

Mošomo	Beke 1	Lekola	Beke 2	Lekola
BOMOLOMO	TLOTLONTŠU:		TLOTLONTŠU:	
	KOŠA/MORUMOKWANO:		KOŠA/MORUMOKWANO:	
	MEŠOMO E MENGWE:		MEŠOMO E MENGWE:	
DITUMATLHAKA	MEDUMO:		MEDUMO:	
	MEŠOMO:		MEŠOMO:	
MONGWALO	MEDUMO/MANTŠU MAFOKONG:		MEDUMO/MANTŠU MAFOKONG:	

Mošomo	Beke 1	Lekola	Beke 2	Lekola
GO BALA KA GO ABELANA	SENGWALWA:		SENGWALWA:	
	DIPOTŠIŠO TŠA TEKAKWEŠIŠO:		DIPOTŠIŠO TŠA TEKAKWEŠIŠO:	
	MOŠOMO WA MORAGO GA GO BALA:		MOŠOMO WA MORAGO GA GO BALA:	
GO NGWALA	SEHLOGO LE TIRO:		SEHLOGO LE TIRO:	
GO BALA KA SEHLOPHA SA GO HLAHLWA	DINTLHA:		DINTLHA:	

Tabakgolo 4:

Mošomo	Beke 1	Lekola	Beke 2	Lekola
BOMOLOMO	TLOTLONTŠU:		TLOTLONTŠU:	
	KOŠA/MORUMOKWANO:		KOŠA/MORUMOKWANO:	
	MEŠOMO E MENGWE:		MEŠOMO E MENGWE:	
DITUMATLHAKA	MEDUMO:		MEDUMO:	
	MEŠOMO:		MEŠOMO:	
MONGWALO	MEDUMO/MANTŠU MAFOKONG:		MEDUMO/MANTŠU MAFOKONG:	

Mošomo	Beke 1	Lekola	Beke 2	Lekola
GO BALA KA GO ABELANA	SENGWALWA:		SENGWALWA:	
	DIPOTŠIŠO TŠA TEKAKWEŠIŠO:		DIPOTŠIŠO TŠA TEKAKWEŠIŠO:	
	MOŠOMO WA MORAGO GA GO BALA:		MOŠOMO WA MORAGO GA GO BALA:	
GO NGWALA	SEHLOGO LE TIRO:		SEHLOGO LE TIRO:	
GO BALA KA SEHLOPHA SA GO HLAHLWA	DINTLHA:		DINTLHA:	

Tabakgolo 5:

Mošomo	Beke 1	Lekola	Beke 2	Lekola
BOMOLOMO	TLOTLONTŠU:		TLOTLONTŠU:	
	KOŠA/MORUMOKWANO:		KOŠA/MORUMOKWANO:	
	MEŠOMO E MENGWE:		MEŠOMO E MENGWE:	
DITUMATLHAKA	MEDUMO:		MEDUMO:	
	MEŠOMO:		MEŠOMO:	
MONGWALO	MEDUMO/MANTŠU MAFOKONG:		MEDUMO/MANTŠU MAFOKONG:	

Mošomo	Beke 1	Lekola	Beke 2	Lekola
GO BALA KA GO ABELANA	SENGWALWA:		SENGWALWA:	
	DIPOTŠIŠO TŠA TEKAKWEŠIŠO:		DIPOTŠIŠO TŠA TEKAKWEŠIŠO:	
	MOŠOMO WA MORAGO GA GO BALA:		MOŠOMO WA MORAGO GA GO BALA:	
GO NGWALA	SEHLOGO LE TIRO:		SEHLOGO LE TIRO:	
GO BALA KA SEHLOPHA SA GO HLAHLWA	DINTLHA:		DINTLHA:	

Lenaneo la teko

Teko ya go ithuta

- Lenaneotekolo leo le latelago le akaretša bokgoni bja bohlokwa bja tšweletšo ya go bala le go ngwala bjoo baithuti ba swanetšego go bo kgona gabotsebotse mo sehlopheng sa motheo.
- Go na le mabokgoni a bohlokwa a go bala le go ngwala ao baithuti ba swanetšego go a kgona mafelelong a Mphato wa 3.
- A go na tsela ya ka pela goba ya bonolo ya go lekola 'teko ya go ithuta' goba teko yeo e tšwelago pele(ya ka mehla).
- Gore o dire se gabotse, o ka nyaka go leka dintlha tše di latelago:
  - a** Dira **puku ya go ngwala/rekhota kelo** gomme o dule o na le yona ka dinako tšohle.
  - b** Swaya puku ye bjalo ka puku ya **SEPHIRI**.
  - c Eba le karolo ya moithuti yo mongwe le yo mongwe** ka mo pukung ye.
  - d** O swanetše go dula **o lekola gore baithuti ba šoma bjang** ge letšatši le legare le eya gomme **o ngwale dintlha tša seo o se lemogilego sa go sepelelana le mabokgoni a.**
  - e** Bea šedi go baithuti bao e lego gore **ga ba dire tšwelopele**, o **šome le bona** gore o kgone go ba **thuša mo mo ba sokolago**.

Lenaneotekolo: Sehlopha sa Motheo, Leleme la gae

TŠHOMO PHETIŠI	✓
O latela melao le maikemišetšo a ka phapošing	
O laola maikutlo a gagwe	
O šoma ka bo yena	
O kgona go šoma gabotse le sehlopha	
O kgona go tsepelela le go feleletša mešomo ka nako yeo e lakanetšego	
O a gopola le go tswalanya thuto yeo a rutilwego kgale le thuto ye mpsha	
O kgona hlama le go tshwara ditswalano tše diswa gabotse	
O kgona go kgotlelela dithlotlo – ga a hwe matwa	
GO THEELETŠA LE GO BOLELA	✓
E tlabolla le go šomiša tlotlontšu ya bothata	
O latela ditšhupetšo	
O botšiša dipotšišo	
O araba dipotšišo gabotse, a šomiša mafoko a bothata ka go oketšega.	
O šomiša mabokgoni a go bolela le dipoledišano gabotse	
TEMOGO YA MEDUMO & DITUMATLHAKA	✓
O kgaogantšha mantšu ka medumo ka molomo	
O kopantšha medumo ka molomo go bopa mantšu	
O lemoga le go bala medumo ka moka yeo a e rutilwego (O ithuta dikgokaganyo tša ditlhaka le medumo)	
O kopantšha le go kgaogantšha mantšu ao a ngwadilwego ka medumo yeo a e rutilwego	

GO BALA	✓
Ka mehla o leka go bileletša medumo (bitša medumo) ya mantšu a šomiša tsebo ya ditlhaka le medumo	
O bala dingwalwa tša matlakalatšhomo gabotse le ka thelelo yeo.	
KWEŠIŠO	✓
<i>Mo sehlopheng sa motheo, mabokgoni a a swanetše go agiwa ka nako ya Go bala mmogo/go bala ka go abelana – Ka nako yeo morutiši a balelago dingwalwa tša bothata godimo.</i>	
O laetša kgahlego le go nyaka go tseba ka kanegelo yeo e balwago	
O araba dipotšišo tše bonolo gabotse	
O laetša go gopodišiša le go latelanya diriragalo ge a araba dipotšišo tša 'ke ka lebaka la eng'.	
O kgona go akaretša ditiragalo tša bohlokwa tša kanegelo yeo e baletšwego godimo.	
O hlatholla lebaka goba molaetša wa kanegelo yeo e badilwego	
O kgona go gopola le go tswalanya ditiragalo tša dikanego tše di fetilego le kanegelo e mpsha	
MONGWALO	✓
O swara phensele le didirišwa tša go ngwala gabotse – a šomiša mokgwa wa go kgwahliša ka menwana ye meraro gabotse	
O kgona go hlama ditlhaka ao a rutilwego gabotse e bile a bonagala gabotse	
O ngwala ka lebelo leo le lekanego – O kgona go fetša mošomo ka nako yeo e abilwego	
GO NGWALA	✓
O šomiša go ngwala go tšweletša dikgopolo tša gagwe (Ga a kopise)	
O ngwala ka noši (O šomiša maano a go ngwala go feleletša mešomo ya go ngwala yeo a e filwego)	
O šomiša tsebo ya kwano ya ditlhaka le medumo go ngwala mantšu (mopeleto wa boihlamelo)	
O balela thaka tša gagwe sengwalwa sa gagwe	

Teko ya thuto

- O ka kgetha go itirela **Teko Ya Semolao** go ya ka tlhahlo yeo e filwego go Karolo ya 4 yeo e rulagantšwego ya **SEPHOLEKE(CAPS)**.
- Ntle ga moo, go na le mohlala wa **Teko ya semolao ya Kotara ya 3** ka tlase. O ka šomiša teko ye ya semolao ka mokgwa woo e lego ka gona goba o ka e fetola gore e swanelane le phapoši ya gago.
- Go na le 'Karata ya meputso' yeo o ka tsenyago meputso ya baithuti ya karolo enngwe le enngwe.

Re tshepha gore o tla hwetša thlahlo ye ya teko e le bohlokwa.

Teko ya thuto: Karata ya meputso							
Maina a baithuti	GO THEELETŠA LE GO BOLELA	DITUMATLHAKA	GO BALA & KWEŠIŠO	MONGWALO	GO NGWALA	KAKARETŠO	
	O theeletša dintlha ka botlalo tša kanegelo gomme a araba dipotšišo tša go nyaka tlhalošo	O bopa mantšu a šomiša medumo yeo e rutilwego ngwaga wo	O kgona go lemoga ditummo go tswakanywa tše di tlwaelegilego go swana le:tl,ts,kg,th	O balala godimo go tšwa pukung ya boemo bja gagwe O šomiša mantšupono, ditumathaka, le bokgoni bja kwešišo ya popego le pileletšo ya medumo.	O araba dipotšišo tša bonolo. O araba dipotšišo tša maemo a godimo go swana le lebaka le phetho	O hlama ditlhaka tše nyane ka tshwanelo	O ngwala mafoko a 2 a šomiša mokgwa wa maleba wa go ngwala mafoko.
Nomoro ya teko	3.1	3.2	3.3	3.3	3.1	3.5	3.5
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							

MPHATO 1 Kotara 3: Mohlala wa mošomo wa teko ya semmušo

3.1: GO THEELETŠA LE GO BOLELA / KWEŠIŠO	
MAIKEMIŠETŠO	<p>O a theeletša ebile o tšea karolo go šomana le sengwalwa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • O araba dipotšišo tše bonolo ka dintlha tša sengwalwa • Araba dipotšišo tšeo di bulegilego ka sengwalwa • O lemoga lebaka le phetho mo sengwalweng
TIRAGATŠO	<ul style="list-style-type: none"> • Se se ka dirwa nako engwe le engwe go tloga go Beke 4 go ya go Beke 7 • Ahlaahla sengwalwa ka Labohlano ka nako ya Mošomo wa Bomolomo: Go ahlaahla sengwalwa sa sa go bala mmogo. GO BALA: Mošomo wa morago ga go bala
MOŠOMO	<ul style="list-style-type: none"> • Šomiša kanegelo ya go bala mmogo ya beke ya go feta • Dudiša baithuti gabotse gore ba kgone go dira mošomo. • Ke moka, bitša baithuti ka o tee ka o tee go tla tafoleng ya gago gomme ba dire teko. • Kgopela baithuti gore ba arabe potšišo e 1 goba tše 2 ka sengwalwa gomme ba arabe mehuta ye ya dipotšišo: <ul style="list-style-type: none"> Dipotšišo ka dintlha tša sengwalwa 1 mang..? 2 eng...? 3 neng...? 4 bjang...? 5 kae...? Dipotšišo tšeo di bulegilego 1 Ke ka lebaka la eng o nagana gore...? 2 Naa o ka kgona go dira kgokaganyo...? 3 Ge nkabe o le....O be o tla? Ke ka lebaka la eng? Lebaka le phetho 1 Ke eng seo se bakilego ...? 2 Go diregile eng ge/ ka lebaka la ... • Leka baithuti o šomiša rubriki ya ka mo fase.

RUBRIKI	LEGATO LA 1 TEKANYETŠO 1-2	LEGATO LA 2 TEKANYETŠO 3-4	LEGATO LA 3 TEKANYETŠO 5-6	LEGATO LA 4 TEKANYETŠO 7
Dipotšišo tše bonolo ka dintlha	Moithuti ga a gopole selo go tšwa kanegelong.	Moithuti o gopolo dintlha tše dinnyane go tšwa kanegelong le gona ka hlohloletšo.	Moithuti o gopola dintlha ka moka go tšwa kanegelong ka hlohloletšo e itšego.	Moithuti o gopola dintlha ka moka go tšwa kanegelong gabotse, ka lebelo le ka thelelo
Dipotšišo tše di nyakago hlaloso	Moithuti ga a kgone go araba dipotšišo tše di nyakago hlaloso ka sethalwa gabotse	Moithuti o araba potšišo yeo e nyakago hlaloso ka thekgo ye itšego	Moithuti o kgona go araba potšišo yeo e nyakago hlaloso ka sengwalwa eupša ga a kgone go fahlela karabo ya gagwe	Moithuti o kgona go araba potšišo yeo e nyakago hlaloso ka sengwalwa ebile o kgona go fahlela karabo ya gagwe
Lebaka le phetho	Moithuti ga a kgone go lemoga sebakwa le phetho sa tiro goba tiragalo.	Moithuti o kgona go lemoga sebakwa goba phetho ya tiro goba tiragalo ka thekgo yeo e itšego.	Moithuti o kgona go lemoga sebakwa goba phetho ya tiro goba tiragalo ka nnoši	Moithuti o kgona go lemoga kamoka sebakwa le phetho ya tiro goba tiragalo ka nnoši

3.2: DITUMATLHAKA	
MAIKEMIŠETŠO	• O bopa mantšu a šomiša medumo yeo e rutilwego
TIRAGATŠO	• Dira se ka Beke 5 goba 6, ka Mošupologo ka nako ya thuto ya mongwalo
MOŠOMO	<ul style="list-style-type: none"> • Botša barutwana gore ba bule letlakala leo le hlwekilego ba ngwale: Moleko wa ditumahlaka • Sa go latela, laetša baithuti go phutha lephephe ka bogare, le go ngwala dinomoro 1-5 ka go lanengele, kemoka ba ngwale 6 – 10 go thoma bogareng bja letlakala. • Hlalosetša baithuti gore o tlo bitša nomoro ke moka o bitše modumo goba lentšu. Ba swanetše go ngwala modumo woo goba lentšu kgauswi le nomoro yeo. • Ge baithuti ba sa kgone go ngwala modumo goba lentšu ba swanetše go thala mothalo o mokopana kgauswi le nomoro. • Tlwaetša baithuti go homola ka nako ya meleko, le gore ba se lebelele mešomo ya ba bangwe. • Dira lenaneo la medumo e 5 le mantšu a 5 ao o tlo a bitšago. Netefatša gore medumo yeo e rutilwe ka moka. • Ka morago ga moleko tšea dipuku tša baithuti gore o tle o di swaye. • Leka moithuti o mongwe le o mongwe o šomiša rubriki ya ka mo fase

RUBRIKI	LEGATO LA 1 TEKANYETŠO 1-2 MEPUTSO 1-2	LEGATO LA 2 TEKANYETŠO 3-4 MEPUTSO 3-5	LEGATO LA 3 TEKANYETŠO 5-6 MEPUTSO 6 - 8	LEGATO LA 4 TEKANYETŠO 7 MEPUTSO 9 - 10
	Moithuti o kgonne mantšu le medumo a 1-2.	Moithuti o kgonne mantšu le medumo a 3-5.	Moithuti o kgonne mantšu le medumo a 6-8	Moithuti o kgonne mantšu le medumo a 9 – 10.

3.3: DITUMATLHAKA / GO BALA	
MAIKEMIŠETŠO	<ul style="list-style-type: none"> • O lemoga ditumammogotswakwa tšeo di tlwaelegilego mathomong a mantšu, go swana le: ts-, tl-, th-. • O balela godimo go tšwa pukung ya legato leo le mo lekanego. • O šomiša mantšupono, ditumatlhaka, bokgoni bja go kwešiša popego le pileletšo ya medumo.
TIRAGATŠO	<ul style="list-style-type: none"> • Se se ka dirwa neng kapa neng go tloga go Beke 6 go ya go Beke 8 • Dira se ka nako ya go bala ka sehlopha sa go hlhlwa
MOŠOMO	<ul style="list-style-type: none"> • Ka nako ya go bala ka sehlopha sa go hlhlwa, bitša baithuti ka o tee ka o tee gore batle ba go balele. • Thoma ka go kgopela baithuti gore bala lenaneo la medumo le mantšu a go šomiša ditumammogo tswakwa tšeo ba swanetšego go di tseba, mohlala: ts-, tl-, th- • Sa go latela kgopela moithuti gore a bale sengwalwa sa legato leo le lekanetšego. Netefatša gore sengwalwa se na le mantšu a go bileletšega. • Leka moithuti o šomiša rubriki ya ka mo fase.

RUBRIKI	LEGATO LA 1 TEKANYETŠO 1-2	LEGATO LA 2 TEKANYETŠO 3-4	LEGATO LA 3 TEKANYETŠO 5-6	LEGATO LA 4 TEKANYETŠO 7
O LEMOGA DITUMAMMOGO TŠA GO TSWAKWA TŠA DITUMATLHAKA TŠEO DI TLWAELEGILEGO TŠEO DI TŠWELELAGO MATHOMONG A MANTŠU.	Moithuti o palelwa ke go bala medumo le mantšu gabotse.	Moithuti o bala e mengwe ya medumo le mantšu gabotse	Moithuti o bala bontši bja medumo le mantšu gabotse	Moithuti o bala medumo le mantšu ka moka gabotse
THELELO	Moithuti o bala ka go šia, o a ema ge a fihla go mantšu ao a sa a tsebego goba o fofa mantšu ao a sa a tsebego, o bušeletša mantšu goba mafokwana.	Moithuti o bala a fela a ema goba go šia. Moithuti go ba le moo a palelwago ke go feta.	Moithuti o a bala eupša o fela a ema mola le mola a kgaola thelelo. Moithuti o fela a palelwa ke mantšu a itšego goba popego ya lefoko.	Moithuti o bala ka thelelo a fela a ema. Moithuti o kgona go iphošolla ge a bala mantšu a bothata goba lefoko la popego e thata.
BOKGONI BJA GO BILELETŠA MEDUMO	Moithuti o hloka thekgo e kgolo ya tumatlhaka go tšwa go morutiši gore a kgone go bala mantšu ao a sa a tsebego. Moithuti o palelwa ke go kgaogantšha mantšu ka dinoko goba medumo. Moithuti o tseba mantšupono/ mantšu a mmalwa a go tšwelela kgafetšakgafetša.	Moithuti o leka go šomiša tumatlhaka go bala mantšu ao a sa a tsebego eupša o hloka thekgo ya morutiši. Moithuti o kgona go kgaogantšha mantšu ka dinoko le medumo ka thušo ya morutiši. Moithuti o tseba mantšupono/ mantšu a mangwe a go tšwelela kgafetšakgafetša.	Moithuti o šomiša tumatlhaka le dinoko go bitša medumo ya mantšu ao a sa a tsebego, eupša o fela a hloka thušo ya go kopantšha medumo go bopa mantšu. Moithuti o tseba mantšupono/ mantšu a mantši a go tšwelela kgafetšakgafetša.	Moithuti o šomiša tumatlhaka le dinoko go bitša medumo ya mantšu ao a sa a tsebego, ebile o kgona go kopantšha medumo go bopa mantšu. Moithuti o tseba mantšupono/ mantšu a rutilwego ka moka a go tšwelela kgafetšakgafetša.

3.4: MONGWALO/ GO NGWALA	
MAIKEMIŠETŠO	<ul style="list-style-type: none"> • O netefatša tshwano le tekanetšo: bogolo bja ditlhaka tše dinnyane le ditlhaka tše dikgolo lentšung. • O ngwala temana e 1 goba tše 2 ka maitemogeleo a gagwe goba ditiragalo. O šomiša maswaodikga gabotse. • O hlama maletere a mannyane ka mokgwa wa nepagalo. • O ngwala mafoko a 2 ka ditaba tša gagwe a šomiša popego ya maleba ya mafoko.
TIRAGATŠO	<ul style="list-style-type: none"> • Dira se o šomiša dithuto tša go ngwala tša dibeke 3-4, dibeke 5-6, goba dibeke 7-8.
MOŠOMO	<ul style="list-style-type: none"> • Dira mešomo ya go ngwala go swana le mehleng. • Tšea dipuku tša baithuti ka morago ga tikologo ya go ngwala. • Dira teko ya moithuti ya Mongwalo le Go ngwala o šomiša rubriki ya ka mo fase.

RUBRIKI	LEGATO LA 1 TEKANYETŠO 1-2	LEGATO LA 2 TEKANYETŠO 3-4	LEGATO LA 3 TEKANYETŠO 5-6	LEGATO LA 4 TEKANYETŠO 7
MONGWALO: GO HLAMA DITLHAKA TŠE NNYANE	Ditlhaka tša ka fase ga 15 di hlamilwe gabotse.	Ditlhaka tša ka fase ga 20 di hlamilwe gabotse.	Ditlhaka tše dinnyane tsa ka fase ga 20 di hlamilwe gabotse.	Ditlhaka tša go feta 20 tše dinnyane di hlamilwe gabotse le ka bokgwari
GO NGWALA: BOMMAKGONTHE	Go bothata go kwešiša kgopolo ya moithuti goba kgopolo ga se ya mmakgonthe – o kopisitše mohlala wa morutiši.	Kgopolo e a kwišišega ebile ke ya mmakgonthe, le ge e le gore e swana le mohlala.	Kgopolo ke ya mong ebile ke ya mmakgonthe.	Kgopolo ke ya mong, ke ya mmakgonthe ebile e laetša bokgoni.
GO NGWALA: BOTELELE LE POPEGO YA LEFOKO	Moithuti o ngwadile mantšu a mmalwa goba sekafoko	Moithuti o ngwadile disete tše pedi tša mantšu goba sekafoko, eupša ka moka ga tšona ga di na popego ya maleba ya lefoko.	Moithuti o ngwadile lefoko le le tee la popego ya maleba ya lefoko.	Moithuti o ngwadile mafoko a mabedi a popego ya maleba ya lefoko.